

Osogovske planine, 12 - 14. oktobar 2012.

Osogovo je starogermanska složenica od reči *osso* – bog i *gov* – mesto, što bi značilo – Božje mesto. Naime, još u antičko doba, područje Osogovskih planina bilo je bogato rudnicima različitih metala (zlata, srebra, bakra, olova...), što je u 13. veku privuklo Sase, koji su potom došli na te prostore da obnove eksploataciju ruda. Otuda i brojni toponimi saskog porekla. Tog oktobarskog vikenda, boravili smo upravo tu, na tom, zaista, Božjem (božanskom) mestu. Nepregledni, ustalasani, goli grebeni ove planine, njeni, takođe goli vrhovi, visoki preko 2000 metara, zelene četinarske šume na padinama i udolinama, veličanstveni pogledi na bugarske, srpske i makedonske planine, boravak u manastirskim konacima, lepo vreme, iako je prognoza predviđala drugačije ... zbog svega ovog doživljenog, taj vikend proveden na severoistoku Makedonije dugo ćemo pamtit.

U subotu, rano ujutru, stigli smo u Krivu Palanku, gde nas je sačekao planinarski vodič Stojanče Veličkovski, sa kojim ćemo se družiti naredna dva dana. Posle vrućeg bureka za doručak, u jednoj od pekara ove male varoši, uputili smo se kombijem ka manastirskom kompleksu Svetog Joakima Osogovskog. Ovaj manastir, koji se smatra jednim od najlepših makedonskih manastira, smešten je na čarobnom mestu, skriven u tišini Osogovskih planina i njenih gustih šuma, na 800 metara nadmorske visine, u mestu Babin Dol, nedaleko od Krive Palanke.

Manastir Svetog Joakima Osogovskog

Postoje brojne priče i legende o njegovom nastanku. Jedna govori da su u 11. veku živela četvorica monaha – Prohor, Gavril, Jovan i Joakim. Kada su napunili 30 godina, braća po veri rešila su da se razdvoje i nastave život u tišini, postu i molitvi. Prohor se povukao u klisuru Pčinjske reke, gde se danas nalazi Prohor Pčinjski, Jovan je otišao u planinu Ril, gde se divimo velelepnom Rilskom manastiru, a Gavril je svoj mir pronašao u Lesnovu, gde je današnji Lesnovski manastir. Joakim je krenuo ka Osogovskim planinama, daleko od civilizacije, i proveo dugi niz godina u jednoj pećini, gde je oko 1105. godine i umro. Velika manastirska crkva, posvećena Svetom Joakimu, u kojoj se nalaze njegove svete mošti, podignuta je u 19. veku. Ispred ulaza u crkvu postoji retko unikatno islamsko obeležje - kameni stub sa turbanom na sredini. Pošto se i sam turski vojskovođa lično uverio u čudotvorne moći moštiju ovog sveca, ovo je jedini pravoslavni hram koji je dobio tursku zaštitu od uništenja i preimenovanja u neki drugi objekat. U tišini ovog manastira, okruženog gustom, zelenom šumom, prespavaćemo dve noći.

Posle brzog razmeštanja po sobama manastirskog konaka, već u 8 ujutru krenuli smo kombijem do jezera Kalin kamen (1590 m). Odatle je započela naša pešačka tura. Vreme je bilo prijatno. Iako su sve prognoze najavljivale kišu, i ovog puta sreća nam se osmehnula.

Kalin Kamen

Dok smo se tog prepodneva polako peli širokim stazama ka Carevom vrhu, sa brda na brdo, preko ustalasanog grebena prekrivenog žutom, poleglom travom i posmatrali i prepoznavali udaljene planinske vence, kao i druge vrhove Osogovskih planina, iznad nas, na nebu, sunce i oblaci, u međusobnom preplitanju, igrali su neobično lepu i čudesnu igru koja je bojila predele oko nas nestvarnim bojama i činila od njih prava slikarska platna. Vazduh je bio prozračan, vidljivost savršena, temperatura idealna... Iako bi sam uspon nekim planinarima možda bio i jednoličan, lepota prizora i veličanstveni pogledi nikoga ne bi ostavili ravnodušnim.

Kao konjske sapi

Oblaci na vrhu Ruen

Igra oblaka

Na Carevom vrhu

Oko podneva, približavajući se samom vrhu, polako smo ulazili u oblak, pa smo ostali uskraćeni za još jedan pogled odozgo. Na Carevom vrhu (2084 m) nalaze se zidine porušene policijske karaule bivše Kraljevine Jugoslavije (inače, jedno od obeležja ovih planina), koje su nam poslužile kao dobar zaklon od jakog vetra koji je počeo da duva.

Uživanje

U povratku, opet smo uživali u igri sunca i oblaka, a kada smo se već približili mestu gde nas je čekao kombi i videli ga sa uzvišice, pošto je bilo tek rano popodne, na travnatoj litici jednog stenovitog grebena, napravili smo dužu pauzu, jer smo hteli da provedemo još neko vreme u ovoj lepoj planini koja je razgaljivala sva naša čula i brisala kao gunicom sav umor sa naših lica od neprospavane noći u putu.

Niz prostrane strme padine, prekrivene crvenim lišćem od već prezrelih borovnica, spustili smo se do kombija. Po povratku u manastir i posle brzog prepakivanja, sat vremena kasnije, krenuli smo sa Stojančetom u Krivu Palanku. To je mala varoš u kojoj život liči na onaj u Srbiji. Još uvek se mogu videti „Zastavini“ automobili, fabrike su zatvorene i privatizovane, mnogo ljudi je izgubilo posao... No, i pored toga, na svakom koraku vidi se želja meštana da očiste i ulepšaju svoje mesto. Na skoro svakoj terasi (gde se, neizbežno, sušio veš!) i prozoru oronulih kuća načičkane su saksije i žardinjere prepune najraznobojnijeg cveća, kao usred proleća! Dvorište Gradske crkve takođe nas je oduševilo – pravi mali botanički raj! Setnju smo završili u jednom od kafića u centralnoj, glavnoj ulici. Vratili smo se u manastir i večerali u restoranu pored njega. Dok smo čekali tavče na gravče i zelku (konobar nas nije razumeo kada smo tražili kupus, pa smo zamolili Stojančeta da mu tu reč prevede na makedonski), prisustvovali smo makedonskoj veridbi i veselju koje je organizovano za tu priliku, u tom istom restoranu. Sa zanimanjem smo gledali i slušali mali orkestar (jedan od tri instrumenta bile su i gajde) koji je izvodio tradicionalne makedonske pesme, kao i zvanice koje su igrale i pevale „po makedonski“.

Već umorni i prepuni utisaka, tiho smo se povukli u naše sobe (dvokrevetne i trokrevetne, savršeno čiste i za svaku preporuku!). Pre odlaska u krevet, još jednom sam izašla na drvenu terasu konaka i prosto zadrhtala od lepote prizora, iznenađena potpuno drugačijom slikom od one dnevne: crna noć, nebo prepuno zvezda, gusta, gusta, tamna šuma, kao večiti zaštitnik, tiho nadvijena nad manastirom i celim kompleksom, nekoliko upaljenih lampiona postavljenih pored popločanih staza i osvetljeni krstovi ... za nezaborav! U nedelju, u 6 sati ujutru, probudilo nas je jako dobovanje kišnih kapi. Kada smo izašli na terasu, tužno smo mogli da konstatujemo: kiša je lila kao iz kabla! A onda, opet se dogodilo ČUDO: dok smo se umili, doručkovali, spakovali sve stvari i rančeve za planinarenje i dok je Milan na brzinu „mozgao“ i razrađivao „plan B“, kao da je za to vreme nečija rukla sklonila sive, kišne oblake i ponovo navukla skoro vedro nebo sa nekoliko oblaka, ali bez kiše! Presrećni zbog takvog (odličnog) obrta situacije, seli smo u kombi i krenuli u Krivu Palanku, gde je trebalo da se prijavimo njihovoj policiji, s obzirom da smo se nalazili u pograničnom delu. A onda, čekajući ispred policijske stanice, opet smo pogledali u naše savremene i najmodernije hi-tech uređaje koji su nam, iako je kiša stala, ponovo (kao i juče) predviđali „katastrofalnu“ prognozu za taj dan – kiša, pljuskovi, jako nevreme sa grmljavinom. Počelo je dogovaranje... Stojanče je predložio da odustanemo od uspona i pođemo u turističko razgledanje okoline, mi smo se kolebali, a onda je naš vođa konačno „presudio“: idemo u planinu! Sve dok je vreme lepo, hodaćemo, a ako primetimo da se drastično menja, nećemo ići dalje. Koliko puta sam napisala da sreća prati hrabre! Tako je bilo i tog dana!

Na Sokolu

I tako, pošli smo dalje, ka rudniku Toranica (1320 m). Pošto smo prošli kapiju rudnika, nastavili smo kombijem još nekih dva kilometra, do kote 1449 m. Odatle smo krenuli peške, u početku makadamskim putem kojim smo se polako popeli sve do poslednjeg rudničkog objekta, na visini od 1790 metara. Dok smo hodali, slike lepih predela oko nas, kao i „scenario“ vremenskih prilika, bili su slični onim od prethodnog dana. Možda je bilo hladnije za koji stepen, ali nije smetalo. I tako, širokim stazama i graničarskim putevima došli smo do vrha Sokol (2038 m) i stare, porušene karaule, gde smo se zaklonili od vetra i malo predahnuli.

Na Ruenu

Pošto smo ušli u oblak i gustu maglu, opet je bilo kolebanja kod nekih planinara da li nastaviti dalje. Kako vremenski uslovi zaista nisu bili drastično loši, krenuli smo ka vrhu. Naišli smo na prvi (SFRJ) granični kamen, a zatim, posle nekih pola sata, stigli i do drugog, na samom vrhu Ruen (2225 m), najvišem vrhu Osogovskih planina.

Zebrnjak

Uglavnom u magli, sa povremenim kratkim podizanjima oblaka i pojavljivanjem dalekih planinskih vrhova, proveli smo kratko vreme tu, na samoj granici sa Bugarskom, zaklonjeni iza ostataka nekadašnje osmatračnice, gde smo se na brzinu slikali i krenuli nazad. Nekih pola sata pratila nas je i kiša, pa smo morali da obučemo kabanice. Čim smo se spustili ispod 2000 metara, izašli smo iz magle, oblaka, a kiše i vetra više nije bilo. Istim makadamskim putem, po divnom suncu koje nas je brzo osušilo, oko pola 3 popodne stigli smo do kombija. Napravili smo kratku pauzu u Krivoj Palanci, zahvalili se Stojančetu na pomoći i druženju, a onda se uputili ka još jednom „kultnom“ mestu u Makedoniji. Posetili smo spomen-kosturnicu Zebrnjak, koja se nalazi na bregu koji dominira prostranom kumanovskom kotlinom, u selu Mlado Nagoričane.

Posvećena je srpskim vojnicima palim u Prvom balkanskom ratu, u borbi sa Turcima, na polju kraj Kumanova. Trenutno se renovira za proslavu stogodišnjice jedne od završnih bitaka, vođene 1912. godine. Radnici koje smo zatekli ljubazno su nam dozvolili da obiđemo ostatke kule, koja je, inače, izgledala velepno dok nije porušena. Jedan od radnika, inače vajar po profesiji, a po potrebi i „kustos“, prekinuo je svoj posao, proveo nas kroz celu kulu i ispričao zanimljivu priču o ovom spomeniku, tako značajnom za Srbiju – pretpostavlja se da su u ovoj kosturnici sahranjeni posmrtni ostaci oko 1300 srpskih ratnika. Pitala sam ga i od čega potiče reč „Zebrnjak“. Kako je kula postavljena na uzvišenju, u širokoj kotlini, zimi je šibana ledenim vetrovima i stežu je jaki mrazevi, te reč potiče od glagola „zepsti“. Zanimljivo! Nadamo se da će proslava stogodišnjice biti dobra prilika da se oslobodiocima Balkana posveti veća pažnja, kao i da će se, pored restauracije kule, neko setiti da postavi oznake i putokaze na uskim, krivudavim putićima koji vode do nje, kako budući posetioци - znatiželjnici i zaljubljenici u istoriju - ne bi lutali i „nagađali“ (kao i mi, tog dana) koji od tih putića vodi do tog, tako svetog mesta.

Tako se završila naša lepa avantura po Osogovskim planinama. Hvala Stojančetu i hvala svim planinarima naše male grupe koji ipak nisu odustali od izleta i zahvaljujući kojima smo, svi zajedno, proveli divne i nezaboravne trenutke na ovoj lepoj planini. Posebno hvala Milanu koji,

zahvaljujući svom istančanom planinarskom i vodičkom „njuhu“ i uvek „optimističkom pogledu na stvari i svet uopšte“, nije odustao od nedeljnog uspona na Ruen i doneo pravu odluku, i pored „najcrnijih“ prognoza za taj dan, kao i ceo vikend.

Vođa puta: Milan Lončar

Izveštaj i fotografije: Marija Petrović